

EUSKALTZAINBURUAREN BILTZAR-HASIERAKO HITZAK

Arrasate, 1979-XII-20

Fr. Luis Villasante

Arrasateko alkate jaun agurgarria,
Euskaltzain jaunak,
Jaun-Andreak:

Euskaltzaindiak joan den urtean erabaki zuen Biltzar hau hemen Arrasaten egitea eta era horretara Altube jaunaren mendeurrena ospatzea. Euskal gramatikari, eta zehazkiago, euskal sintasi edo joskerari da eskeinia Biltzarra.

Guztiok dakigunez, orain dela ehun urte jaio zen Altube jauna hemen Arrasaten. Eta berau izan da, ezpairik gabe, euskal gramatikaren alor hori —joskera— gorritzen lanik gehiena egin duena. Bidezkoa zen, beraz, Altuberen omenez joskerari buruz Biltzar hau egitea.

Euskal joskera aztertzen eta joskera horren legeak bilatzen higitu zituen bere indarrak Altube jaunak. Eta gure Biltzarrek azterketa eta bilaketa horietan urrats bat aitzina egin nahi luke.

Biltzarreko programari begiratu bat ematea aski da lan guztiak joskera edo sintasiari buruz direla ohartzeko. Gainera, lehen egunean galdegaiaren arazoa aztertuko da, Altubek aparteko modu batez landu eta aztertu zuen auzi hori, alegia.

Gainerako lanak ere euskal sintasiaren azterketak dira, baina gure idazleetan barna eginak. Iruditu zaigu hortik hasi behar genuela, zeren geure tradizioa gehienetan ez baitugu ongi ezagutzen ere. Eta badirudi hori dela lehenik egin behar den gauza. Anitzetan ez dugu jakiten zer erabili den, nola eta

nork erabili duen etab. Eta hori gabe gramatikagintzan lan sendorik ezin egin.

Idazleetan topatzen den guztia ez da eredutzat hartzekoa, noski. Jasotzen dena galbahetu beharko da. Baina gure tradizioa ezagutzea, gure idazleen bideak jakitea, hori da aitzineko puntua. Horretara goaz, bada.

Euskal Gramatika, neurri handi batean, eginkizun dago oraindik. Euskara bere osotasunean hartzen duen Gramatika, esan nahi dut. Egiten dira, bai, saioak, eta ongi etorriak izan bitez; baina gure idazleen monografia edo ikerketa bereziak eskas ditugu. Xede horri buruz zuzendua da gure Biltzarra.

* * *

Altube jaunaren izena eta itzala nahi ditu Biltzar honek berekin. Altubek euskararen kezka gutik bezala ekarri du bihotzean tinkatua. Kezka horrek bultzatu zuen lanera. Euskarak bizirik irauteko dituen oztopoak nola gainditu: hori hartu zuen aztergai. Horretarako argibideak ematen, euskararen salbamendurako estrategia bilatzen ahalegindu zen baitipat. Bere ikasketak, ikerketak, irakurketak horretara zuzendu zituen.

Altube jauna dela eta ez dela, hitzerdi bat gehitu beharrean naiz oraino, hortik zabaldu diren esamesei bidera irteke. Guk Altuberi alde batetik omenaldia eta bestetik ostikoa ematen omen diogu.

Azaldu beharra dut, bada, hitz guttiz, zein den gure jarrera. Bere galtzarrean izan dituen gizon jakintsu eta maisu agurgarrienetako bat bezala dauka Euskaltzaindiak Altube jauna. Horrek ez du esan nahi, bestalde, haren irakaspen guzti-guztiak, dauden-daudenean eta itsu-itsuan dogmatzat hartu behar dituela. Altubereren emaitzak ildo nabaria utzi du gaur euskara lantzen dutenen artean; zerbait, lehen ez zegoen zerbait, ekarri du, beraz; hori ezin ukatua da. Baina haren teoretan zerbait mugatu, zehaztu, aldatu, gehitu edo zuzendu beharra egotea, hori ere gerta daitekeena da. Denok dakigu gizon jakintsuen teoriak aurrerapenerako bide, aitzakia eta akuilu izaten direla, nahiz eta teoriak, berez eta gehienetan, iragankorrak izan; eta inoiz edo sarri gaindituak izaten badira ere, beti gelditzen da zerbait, berei esker lortu

zena. "Non omnis moriar" esan daiteke, bada, hemen ere, Mitxelenak Barandiaranen omenaldian esan zuen bezala. *Ez naiz osoki hilko*. Altube gauditua izango balitz ere, beti izango da egia berari esker lortu zela aurrerapen hori.

Gizon bati, maisu bati zor zaion leialtasunak ez du baztertzen, eta ez du baztertu behar, kritika. Kritika gabe giza ezagupenen munduan ez zen sekula aurrerapenik egingo. Eta hauxe da maisu bati eman dakioken saririk hoberena: hark egindako obra kritika bidez hobetzea, gaurkotzea eta iraunkor bihurtzea.

Gure postura, beraz, garbi dago. Idolorik ez. Altube jaunaren maisutza aitortzen dugu. Haren irakaspentetan zerbait mugatu edo hobetu behar ote den, hori beste kontua da. Biltzarrean mintzo direnek esango dute. Dena dela, maisuaren obra hobetzea ez dut uste hari ostiko ematea denik. Aitzitik, hori da hari omenaldirik onena egitea, haren lana aintzat hartzea eta hari berari behar bezalako leialtasuna gordetzea.

Uste dut, bada, puntu hau argi gelditzen dela.

* * *

Iaz, Bergaran, VIII. Biltzarra egin zen. Biltzar hura epe baten bukaera bezala jo daiteke. Hamar urte lehenago Arantzazun idikitako epearen bukaera. Epe hori guztiok dakizute zergatik eta zertarako behar zen: batasun bideak Euskal-Herrian erroak egiten ote zituen ikusteko. Hamar urteren buruan, eta Bergararako egin ziren azterketei esker, garbi ikusi da baietz, handia izan dela batasun arauak izan duten eragina. Beraz, bide hura finkaturik gelditu da. Horregatik nion epe baten amaiera bezala izan zela Biltzar hura.

Orain, berriz, beste urrats bat egin nahi dugu, hots, euskararen gramatikarako gaiak bildu eta prestatu, batez ere gure literatur tradizioa aztertuz. Hortik jo nahi du Biltzar honek.

* * *

Biltzarraren amaieran erabakirik hartuko ote da? Ez dakit. Agian ez. Eta hartzekotan ere Euskaltzaindiak hartuko

luke. Baina gure tradizioa ezagutzeko gaiak biltzea, hori bera ez ote da erabakirik asko honelako Biltzar batean?

* * *

Gainerakoan, eskerrak ematea beste lanik ez zait gelditzen. Eskerrak Arrasateko alkate jaunari, Lankide Aurrezkiari, eta eskerrak, noski, Biltzarraren antolatzaileei, eta, aparteko modu batez, bertarako azterketa lanak prestatu dituztenei.

Egun on eta ongi etorria denoi!